

Cultura | Actualitzat el 11/01/2020 a les 15:00

Pedro Vallín: «El cinema d'autor és una botiga gourmet, els festivals se celebren en ciutats d'estiueig burgeses»

El periodista polític i de cinema carrega contra l'elitisme a "¡Me cago en Godard!", un assaig esmolat que reivindica Hollywood

Pedro Vallín, autor del llibre «¡Me cago en Godard!» | Javier Arias (Cedida)

El cinema transgressor és el que s'ha fet a Hollywood i les pel·lícules d'autor, amb un marcat to europeu, són les conservadores i classistes. Sota aquesta premissa arrenca el llibre de Pedro Vallín (Colunga, 1971) en el seu assaig *¡Me cago en Godard!* (Arpa Editorial), un assaig esmolat i àcid contra les suposades autoritats cinematogràfiques. Des de la crítica als festivals burgesos, passant a un anàlisi de la indústria dels Estats Units fins a un posicionament clar d'esquerres dels superherois, Vallín retrata el panorama del cinema arreu del món. Retrospectiva d'època i una autocrítica als autoanomenats "cinèfils".

- La referència a Godard en el títol no pot ser casual ni aleatòria, encara que fos un exabrupte d'un col·lega seu. Per què el director francès? És l'exemple perfecte del que pretén amb el llibre?

- Em divertia la idea que el títol fos una blasfèmia, en forma i fons, i ningú encarna la identitat del millor i el pitjor de l'*auteur* com Godard, un símbol per a diverses generacions, i també un

arquetype. Sent un director fonamental per entendre la *Nouvelle Vague* i el que va significar, la segona meitat de la seva carrera és una col·lecció de pel·lícules irrelevantes i autoindulgents esquitxades de declaracions apocalíptiques sobre la decadència de cinema, que en realitat parlen més d'ell mateix que del mitjà. Godard, que sempre va ser un pretensions encara que tingui algunes obres cabdals per a la història de cinema en els seus inicis, avui és una caricatura de la solemnitat i l'autobombo de la cultura francesa.

"Tot el que Martin Scorsese acusa a Marvel podria aplicar-se al que van suposar Spielberg i Lucas"

- Com respondria a una eminència com Martin Scorsese, que va afirmar estar en contra del cinema de superherois i del de Marvel?

- Diria que el seu comentari revela que està més gran. Si a la peça que va escriure per a *The New York Times* li canviés "Marvel" per "Star Wars", podria ser un text de David Lean de principis dels anys vuitanta parlant sobre el que va suposar la generació de Scorsese. Cal tenir en compte que Scorsese forma part de la colla que va fundar l'anomenat *New Hollywood*, que no són altres que els seus amics Francis Coppola, Steven Spielberg, Brian de Palma i George Lucas, els Beatles del canvi de paradigma dels anys 70 i 80. Tot el que ell acusa a Marvel podria aplicar-se al que van suposar Spielberg i Lucas llavors, només que ell era jove i li va semblar bé. És a dir, la seva posició respecte als superherois només parla de la seva edat, no del cinema actual.

V?deo: <https://www.youtube.com/watch?v=6ZfuNTqbHE8>

- La crítica al cinema europeu, que considera burgès, es presenta al llibre de la mà de molts acadèmics però crec que amaga un gran rerefons. El públic i la crítica han mutat els seus gustos o s'han de regir a certs codis per considerar-se "cinèfils"?

- Havia de decidir si s'allargava el llibre amb un capítol sobre cinema d'autor, però com que l'objectiu principal era fer una defensa encesa i de gran gaudi del cinema popular, em va semblar innecessari. Em resultava divertit que el cinema d'autor només aparegués referenciat com a broma, caricaturitzant com sempre s'ha fet des d'Europa amb el cinema de Hollywood. Del tipus, "a aquest joc podem jugar tots". Els gustos van canviant, i també els prejudicis, alhora que muta el cànon. En aquest sentit crec que el llibre combat un prejudici que està més present en la meua generació que en les més joves.

El cànon sempre canvia per addició, és a dir, sumant obres. *La guerra de les galàxies* va ser qualificada com a "cinema menor" per la crítica al seu moment, explicava Àngel Fernández Santos, igual que va ser menystinguda per la crítica i el públic *Blade Runner*, la qual van salvar els videoclubs, que va ser on va triomfar. Avui totes dues són cànon. En aquest sentit, el cinèfil no té el deure d'anar adaptant-se a l'evolució del mitjà, sinó que normalment el seu cànon crític respon a la seva època. Però el crític cultural, sí. De no fer-ho, es converteix en un rondinaire a qui només li agrada el que va veure quan tenia vint anys. Tots tenim en ment de què i qui parlem.

- Com consideraria vostè a algú que es cataloga de "cinèfil"?

- No m'interessa massa la categoria de "cinèfil" com a tal. En tant espectador, m'agrada veure pel·lícules; en tant periodista, m'agrada desentranyar el món a través d'elles. Durant tota la meua vida, sent el cinema la meua passió principal, mai m'he presentat davant els altres o davant de mi mateix com a cinèfil. I quan, ja gran, vaig començar a treballar en el periodisme cinematogràfic, tampoc m'he definit com a crític. M'agrada "periodista de cinema", com avui exerceixo de "periodista polític". No ho sé, la gent fa servir etiquetes per donar-se importància o trobar-se a

gust. Si algú diu que és cinèfil, hauria de significar que li agraden les pel·lícules, de diverses procedències, èpoques i estils. Lamentablement, sol acabar significat que el que li agrada és veure pel·lícules subtítulades. Però si ho pensa, té a veure amb una projecció que fem sobre nosaltres mateixos: tots volem ser vistos com algú de gust elevat, i això s'aconsegueix defensant un consum cultural d'elit i menyspreant els consums populars.

- Tal com s'assenyala en el llibre, els valors de l'esquerra estan molt més representats en el cinema de Hollywood que en el d'autor i europeu. Per què hi ha l'opinió que és pràcticament al contrari?

- És una pregunta central i en el llibre aventuro alguna hipòtesi de per què passa això. Substancialment, crec que és biogràfic. Ens va arribar la democràcia alhora que Ronald Reagan girava els Estats Units cap al conservadorisme moral i a una política de Guerra Freda molt agressiva i bel·licosa. De manera que per als *boomers* (o la generació X) i els seus grans, Estats Units es va convertir en sinònim d'imperialisme. Als anys vuitanta hi va haver un cert augment d'un cinema bel·licista i patrioter bastant obscè (des de la deriva de *Rambo* als títols de *Desaparegut en combat*, *Comando*, algunes pel·lícules de polis sota l'estela de *Harry el Brut*...) i encara que va ser molt episòdic, va deixar empremta. Si uneixes això a el complex d'inferioritat cultural que tenim a Espanya respecte a França i respecte tot el que sigui francès, sent la cultura francesa tan genuïnament burgesa i abstreta, tens el brou perquè es construeixi aquesta espècie de relat maniqueu en què les pel·lícules de Hollywood són *fast food* alienant i tot el que sigui francès són exquisideses compromeses amb el món.

"Cal generalitzar, que és l'única manera plausible de comprendre el món, però cal generalitzar sent justos"

- ¿Creu que el cinema d'autor està més enfocat als jurats de festivals que a el públic, cosa que no passa amb el de Hollywood?

- No ho crec, és que és així. Els que hem freqüentat festivals detectem els clixés de cinema de festival, que estan tan pensats per agradar a jurats com pot estar-ho per agradar a grans masses de públic una pel·lícula de Marvel. El cinema d'autor és la botiga gourmet del cinema, i per això els festivals se celebren en ciutats d'estiueig de la burgesia.

- Vostè critica els directors de cinema d'autor i europeu per mirar-se massa el melic, no passa això també amb molts de la indústria de Hollywood?

Sí, perquè la idea de l'autor és un absolut èxit i ha penetrat en tota la indústria de cinema. El mateix Scorsese, a la carta que li parlava, es qualifica a si mateix com "artista". Els germans Coen són clarament cinema d'autor, com ho és Paul Thomas Anderson, per exemple. I no obstant això, Luc Besson és francès i fa cinema popular. I alhora hi ha autors europeus molt compromesos políticament com Pontecorvo, Passolini, Loach, Tavernier, Guédiguian... Per això insisteixo que cal generalitzar, que és l'única manera plausible de comprendre el món, però cal generalitzar sent justos, no reforçant amb un biaix de confirmació del que ja pensem per endavant. Aquesta és la tesi del llibre i és irrefutable: si de generalitzar es tracta i considerem el sumatori de la producció, el cinema d'autor és conservador, burgès i abstret (encara que hi hagi exemples del contrari), mentre el cinema de masses és compromès i emancipador (encara que hi hagi casos en què no ho ha estat).

- Com es pot convèncer el públic que els superherois són d'esquerres?

- Demanant-li que obri els ulls: els superherois són d'esquerres perquè protegeixen els ciutadans i

perquè el seu enemic principal sempre ha estat l'acumulador capitalista. De Luthor a Kinping. En tot cas, no crec que calgui convèncer a ningú, el cinema de superherois és un producte d'indubtable èxit, no necessita advocats entre el públic. El que necessita és que el periodisme i la crítica siguin una mica més exigents amb els seus propis judicis i prestin més atenció. Entenc que un espectador cregui que el Capità Amèrica, amb la bandera en les seves vestidures, és un cas de patriotisme. El que és impresentable és que un periodista cultural que sàpiga quatre coses sobre l'origen i progressió dels còmics de superherois (i si no les sap hauria d'esbrinar-les abans d'escriure) no esmeni l'error. Dit d'una altra manera: tot i que els superherois siguin un exemple de *working class hero*, la seva existència en una societat democràtica és problemàtica ja que no són iguals a la resta, i això contravé el principi d'igualtat que sustenta la democràcia. Però aquesta qüestió no l'ha posat sobre la taula la crítica cultural europea, sinó els propis autors d'aquests còmics, que han reflexionat en els seus vinyetes sobre aquestes qüestions de formes mil vegades més profundes i sofisticades que les d'aquells que, com Martin Scorsese, impugnen el gènere sense miraments.

Vallín va ser president dels Premis Feroz i un dels grans crítics de cinema d'Espanya. Foto: Javier Arias (Cedida)

- Em sembla molt interessant com vostè carrega contra personatges clau, gairebé intocables, del cinema, com Travis Bickle de *Taxi Driver*. El cinema d'autor sol ser massa hermètic i intocable a l'hora de rebre anàlisi?

- No ho crec. És transparent. Però Bickle mai ha estat un antiheroi o un heroi poc convencional. Al menys sempre he sentit que es considerava la pel·lícula com un retrat de la gènesi d'un feixista d'ultradreta, en tant excrescència d'una democràcia liberal. Mai vaig pensar que hi hagués una interpretació d'un altre tipus. No sé com s'interpreta ara, i les coses que s'han dit del *Joker* (que es presumeix filla de *Taxi Driver*) em fan dubtar, però vaja, un tipus que li posa la proa a les putes, els drogoaddictes i els *maricons*, que abomina d'una deriva de la societat que considera immoral,

per usar les seves pròpia paraules, que compra armes, es rapa el cap i planeja un atemptat ... no sé, no veig com es pot considerar altra cosa que no sigui un ultra reaccionari i violent.

"Joker s'assembla al típic ultra incel que viu amb la seva mare, vota Trump i té tants problemes socials que pot acabar a trets contra la gent en un centre comercial"

- Una altra de les seves grans crítiques és cap al paper de la dona en el cinema de Hollywood. Vostè defensava que les històries (per exemple la d'Artur o el western) són masclistes, no les pel·lícules. Tot i així, no va trigar gaire Hollywood a posar-se a el dia en molts aspectes socials? O considera que va ser trencador?

- No, no crec haver fet una crítica al paper de la dona a Hollywood, més aviat el contrari. Què va trigar a posar-se a el dia? Comparat amb quina altra producció cultural? És clar, tots hem trigat a posar-nos a el dia en molts aspectes socials, com combatre el masclisme. Hem trigat mil·lennis, de fet. Però la dona americana i la seva plasmació en el cinema és el principal vector cultural d'emancipació de la dona que ha conegut el segle XX. El model de dona que apareix en l'etapa clàssica de Hollywood és absolutament trencador enfront de les convencions socials europees de l'època. En fi, ni m'imagino l'escàndol que una dona com les que interpreten Laurent Bacall o Katharine Hepburn provocarien en les societats coetànies d'Espanya, França o el Regne Unit.

- La mitificació de personatges com el Joker són un producte de Hollywood o de l'elitisme de cinema d'autor? Com es pot explicar que alguns el situïn com a radical d'esquerres i altres com a repressor de dretes?

- Vivim temps convulsos i confusos, i *Joker* expressa molt bé aquesta confusió. Todd Phillips s'ha fet un fenomenal embolic amb el que creia estar explicant i el que ha acabat explicant, i la prova és que ha hagut d'aclarir després en rodes de premsa el que volia dir realment. Quan has de sortir a explicar la teva pel·lícula és que potser no t'ha sortit com creus. És a dir, és millor que no interpretem a Phillips com a autor. Li fem un favor, perquè si considerem les seves pel·lícules anteriors com un tot autoral per llegir *Joker* estem parlant d'un furibund masclista latent: totes són pel·lícules d'oncles fent *machiruladas* salvatges. Potser aquest és el problema. Suposo que en general estem veient que el periodisme cultural té una formació política tirant a escassa i tendeix a creure que tot el que sigui antisistema és, per se, progressista o radical d'esquerres. I no, el partit nazi era antisistema: va rebentar la república de Weimar. *Joker* s'assembla al típic ultra *incel* que viu amb la seva mare, vota Trump i té tants problemes socials que pot acabar a trets contra la gent en un centre comercial (i parlem d'una cosa molt concreta que passa cada setmana als Estats Units).